

Андрій Васильович ТОДОЩУК

к.е.н., доцент, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9406-4846>

e-mail: a.todoschuk@gmail.com

Наталія Ярославівна ПЕТРИШИН

к.е.н., доцент, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4642-1778>

e-mail: natalia.y.petryshyn@lpnu.ua

Анастасія Володимирівна ДРОФЯК

студентка, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0739-6712>

e-mail: anastasiia.drofiak.me.2021@lpnu.ua

ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ТРАНЗИТУ: МОЖЛИВОСТІ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ БІЗНЕСУ

У статті розглянуто процес приєднання України до міжнародної системи транзиту – NCTS; проаналізовано комплексні переваги для України та, зокрема, для бізнесу, які несе в собі NCTS – нова комп'ютеризована транзитна система; розглянуто всі проблеми та перешкоди, що стоять на шляху приєднання до міжнародної системи транзиту; запропоновано рекомендації з можливих шляхів вирішення проблем у контексті застосування NCTS для розвитку експортно-імпортного потенціалу країни.

Ключові слова: міжнародна торгівля, міжнародний транзит, NCTS, електронна система транзиту, зовнішньоекономічна діяльність

ВСТУП

У контексті глобалізації та розвитку міжнародної торгівлі, приєднання країн до міжнародних систем транзиту стає стратегічно важливим питанням. Україна, яка знаходиться на перехресті між Європою та Азією, має потенціал стати ключовим транспортним вузлом. Однак, невідляччись на цей потенціал, є численні проблеми та виклики, які перешкоджають повній реалізації можливостей для бізнесу. Дослідження цієї теми дасть змогу виявити ключові аспекти, що впливають на ефективність міжнародного транзиту через Україну, визначити можливості для підприємств різних галузей та запропонувати шляхи подолання наявних перешкод. Розуміння цих аспектів є критичним для розвитку бізнесу в контексті міжнародних торговельних відносин, а також для сприяння економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності України на світовому ринку.

Дослідженням даної теми вже займалися науковці, зокрема С. Капітанець та В. Заєць описали способи забезпечення службою підтримки безперервної роботи процедури спільного транзиту. У дослідженні встановили, що служба підтримки є дійсно тим дієвим елементом, який забезпечує надійну комунікацію користувачів ЕТС (електронна торгова система) [1]. А.І. Брендак зазначає, що продовження адаптації національного законодавства, включаючи оновлення таблиці апроксимації законодавства та підготовку необхідних змін до нормативно-правових актів, стане однією з детермінант, котрі визначатимуть готовність України приєднатися до Конвенції [2]. І. Міщенко проаналізувала та узагальнила положення ключових міжнародно-правових актів з питань регулювання процедур міжнародного митного транзиту, які застосовуються на сьогодні в Європі. Визначила, що остаточне формування нормативно-правової бази, активна апробація Нової комп'ютеризованої системи транзиту (NCTS) дасть змогу Україні повністю інтегруватися в зазначену

систему митного транзиту, а отже, застосовувати всі її переваги (зокрема, основний принцип: один транспортний засіб – один митний документ – одна митна гарантія) [3]. Н.М. Гладка дослідила правове регулювання порядку й умов переміщення товарів митною територією України у спільному режимі транзиту, права та обов'язки суб'єкта режиму спільного транзиту та перевізника товарів, правове забезпечення виконання митних нормальностей та електронного обміну даними під час застосування режиму спільного транзиту за допомогою електронної транзитної системи [4].

Незважаючи на значний масив наукових досліджень, присвячених міжнародній системі транзиту, ця тема й досі залишається актуальною. Це пов'язано з постійними змінами, які відбуваються у цій сфері. З'являються нові технології, транспортні маршрути, а також змінюються геополітичні та економічні умови. Внаслідок цих змін виникають нові виклики та можливості, які потребують ретельного вивчення та аналізу.

МЕТА статті – виявити ключові аспекти, що впливають на ефективність міжнародного транзиту через Україну; визначити можливості для підприємств різних галузей та запропонувати шляхи подолання наявних перешкод, пов'язаних з приєднанням України до міжнародної системи транзиту – NCTS.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Застосовано методику дослідження: аналіз наукових праць та законодавства, узагальнення, групування.

РЕЗУЛЬТАТИ

Стратегічне положення України на перетині ключових транспортних маршрутів між Європою, Азією та Близьким Сходом робить її потенційним транспортним хабом. Однак нині країна не застосовує цю перевагу на повну потужність, що призводить до щорічного скорочення обсягів та кількості міжнародних транзитних пе-

ревежень. Це, зі свого боку, негативно впливає на державний бюджет, втрачаючи значні суми податкових та зборів надходжень.

Географічне положення нашої країни визначає протяжність кордону – 6992,98 км, високий рівень транс-кордонності: 19 областей є прикордонними; сім країн ЄС має спільні кордони з Україною [7].

1 жовтня 2022 р. Україна приєдналась до Конвенції про процедуру спільного транзиту. З цього дня й розпочалось міжнародне застосування системи NCTS – нової комп'ютеризованої транзитної системи, яка доступна лише для країн-учасниць Конвенції.

NCTS несе в собі комплексні переваги для України. Ця система дає можливість налагодити обмін інформацією про всі етапи митного оформлення товарів із застосуванням електронних повідомлень у режимі реального часу та підвищити ефективність використання механізму аналізу ризиків. Крім цього, перед Україною відкрилось багато інших можливостей [8]:

1. Можливість застосовувати єдину транзитну декларацію та єдину гарантію для переміщення товарів від країни-відправлення до країни-призначення, які є Договірними сторонами Конвенції.

2. З'являється можливість покращувати енергетичну безпеку країни, що спричинено активною участю у транзиті енергоресурсів, що також забезпечує додаткові джерела доходів.

3. Розвиток транспортної інфраструктури може привести до створення нових робочих місць та загального підвищення економічної активності.

4. Розвиток нових торговельних партнерств.

5. Можливість отримувати достовірну інформацію про транзитні переміщення товарів, що прямують в Україну, від митних органів країн-учасниць Конвенції до моменту ввезення цих товарів на митну територію України.

6. Запровадити спеціальні транзитні спрощення (загальна гарантія, звільнення від гарантії, авторизований вантажовідправник/вантажодержувач, самостійне накладання пломб тощо).

Якщо розглянути ширший контекст NCTS, то його впровадження в Україні несе низку суттєвих переваг для бізнесу. Найважливіше те, що з'являється можливість розпочати кроки з наближення українського митного законодавства до митного законодавства ЄС та поживити активність бізнес-середовища України. Зрозуміло, що після приєднання України до Конвенції, український бізнес отримав низку можливостей [9]:

– працювати за принципом «один транспортний засіб – одна декларація – одна гарантія» та прискорити проходження товарів через митний кордон України;

– застосовувати спрощені процедури міжнародного транзиту, які має бізнес у 35-ти країнах Конвенції, та які доповнюють і дають можливість повноцінно застосовувати спрощення, надані у 2019 р. для поміщення товарів у митні режими;

– застосовувати відповідні спрощення навіть без статусу АЕО;

– у відповідних випадках застосовувати знижені ставки мита на сировину для виробництва товарів на внутрішній ринок.

Шлях до цих значних змін був довгим і непростим, зайнявши не один рік (рис. 1). Проте сьогодні всі розу-

міють, що оптимальне використання транзитного потенціалу України дає подвійну вигоду: з одного боку, це збільшення бюджетних надходжень, а з іншого – створення сприятливих умов для розвитку підприємництва. Саме тому робота з удосконалення та розширення застосування процедури спільного транзиту та NCTS в Україні не припиняється. Зокрема, в рамках підготовки до переходу на NCTS (фаза 5), запланованого на кінець 2023 р., вже підписано контракт на розробку програмного забезпечення та розпочато розгортання оновленої системи [8].

З 22 квітня 2024 р. бізнес зобов'язаний подавати транзитні декларації за новими правилами в оновленій системі NCTS Фаза 5. Стара версія системи (NCTS Фаза 4) буде доступна лише для завершення та закриття переміщень, розпочатих до переходу на NCTS Фаза 5, протягом орієнтовно 2 місяців.

Для компаній перехід на NCTS Фаза 5 передбачає деякі зміни в заповненні транзитних декларацій, зокрема в частині деталізації даних. Тепер декларувати товари можна не лише окремо, а й деталізувати інформацію на рівні домашніх накладних (House Consignment), що актуально для консолідованих вантажів.

Але звичайно, як в будь-якого нововведення, у впровадженні NCTS в Україні є свої проблеми та перешкоди:

1. Технічні проблеми:

– нестабільність роботи ІТ-системи (часто трапляються збої та помилки в роботі програмного забезпечення NCTS, що ускладнює оформлення транзитних декларацій);

– недостатня технічна оснащеність (не всі митні пости обладнані необхідним програмним забезпеченням та апаратними комплексами для роботи з NCTS).

– відключення електроенергії (через атаки ворога, які пошкоджують енергетичну інфраструктуру в Україні, процес оформлення може бути затриманий або припинений);

– ризик обстрілів прикордонної інфраструктури (загроза військових атак ворога, до прикладу обстріли митних терміналів в Одесі, які завдали збитків та зашкодили роботі транзитних коридорів).

2. Недосконалість законодавства:

– нечіткість норм (деякі положення законодавства, що регулюють роботу NCTS, мають нечіткий характер, що призводить до неоднозначного трактування та суперечок);

– відсутність підзаконних актів (не всі необхідні підзаконні акти, що регламентують роботу NCTS прийняті);

– неузгодженість з європейським законодавством (деякі положення українського законодавства не відповідають європейським стандартам).

3. Недостатня кваліфікація кадрів:

– рівень кваліфікації деяких фахівців, які працюють з NCTS, не відповідає необхідним вимогам.

4. Низька обізнаність бізнесу:

– недостатня інформація (багато підприємств не мають достатньої інформації про NCTS та його переваги);

– негативний досвід (деякі підприємства мали негативний досвід роботи з NCTS, що знижує їхню мотивацію до його застосування).

5. Інші проблеми:

– корупція на митниці може створювати додаткові перешкоди для застосування NCTS;

Рис. 1. Процес приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту та провадження NCTS [9]

– війна в Україні негативно вплинула на процес впровадження NCTS.

Незважаючи на ці проблеми, NCTS має значний потенціал для покращення транзитних переміщень товарів в Україні. Для вирішення проблем впровадження NCTS необхідно: вдосконалити ІТ-систему NCTS; усунути нечіткості в законодавстві; підвищити кваліфікацію кадрів; провести інформаційну кампанію серед бізнесу; боротися з корупцією.

ВИСНОВКИ

Міжнародне застосування NCTS стає основним інструментом для швидкого проходження товарів через митницю, а з приєднанням до міжнародних митних конвенцій та запуском відповідних законодавчих змін Україна виконає 81% своїх зобов'язань Угоди про асоціацію з ЄС у митній сфері.

Загалом розглядається приєднання України до системи спільного транзиту як важливий крок до майбутнього повноправного членства в ЄС.

Впровадження системи NCTS (New Computerized Transit System) в Україні має значні переваги для бізнесу. Ця система сприяє спрощенню митних процедур та забезпечує більш ефективний контроль над перевезенням товарів через митний кордон. Серед основних переваг можна виділити зменшення адміністративних витрат для компаній, прискорення оброблення митних декларацій, зменшення ризику помилок та збільшення надійності митного контролю. Впровадження NCTS сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських компаній на міжнародному ринку та сприяє створенню сприятливого бізнес-середовища в країні.

Список використаних джерел

- Капітанець С., Заяц В. Структура та функціонал служби підтримки нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS). *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-69>
- Капітанець С., Брендак А. Детермінанти національного застосування нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS). *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-84>
- Міщенко І. Європейські системи митного транзиту та перспективи їх застосування в Україні. *Університетські наукові записки*. 2021. Вип.6. С. 5-6.
- Гладка Н.М. Правове регулювання митного режиму транзиту в контексті реформування національної митної системи. *Адміністративне та митне право*. 2020. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2020/1/7.pdf>
- Думанська, І., Співак, А. NCTS як впровадження європейської цифрової практики спільного транзиту в Україні. *Інновації та сталий розвиток*. 2022. № 2(4). С. 60-70.
- Дорофєєва Л.М. Європейський вектор розвитку української митниці : монографія. Дніпро, 2019. 448 с.
- Транзитний потенціал України: стан та шляхи покращення. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201182>
- Рада асоціації Україна – ЄС: 1 жовтня Україна зможе приєднатися до міжнародних митних конвенцій. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rada-asotsiatsii-ukraina-ies-1-zhovtnia-ukraina-zmozhe-pryiednatysia-do-mizhnarodnykh-mytnykh-konventsii>
- Режим спільного транзиту. URL: https://mof.gov.ua/uk/common_transit_mode-473
- Вебінтерфейс Модуля технічної підтримки користувачів програмних продуктів Держмитслужби з питань спільного транзиту. URL: <https://help.customs.gov.ua/>

References

- Kapitanets S., Zaiats V. Structure and functionality of the new computerized transit system (NCTS) support service. *Economy and society*. 2022. № 42. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-69> [in Ukrainian].
- Kapitanets S., Brendak A. Determinants of the national application of the new computerized transit system (NCTS). *Economy and society*. 2022. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-84> [in Ukrainian].
- Mishchenko I. European customs transit systems and prospects for their application in Ukraine. *University scientific notes*. 2021. Issue 6. pp. 5-6. [in Ukrainian].
- Hladka N.M. Legal regulation of the customs transit regime in the context of the reform of the national customs system. 2020. *Administrative and customs law*. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2020/1/7.pdf> [in Ukrainian].
- Dumanska I., Spivak A. NCTS as implementation of european digital practice of common transit in Ukraine. *Innovation and*

Sustainable Development. 2022. № 2(4). pp. 60-70. [in Ukrainian].

6. Dorofeeva L.M. European vector of Ukrainian customs development: monograph. Dnipro, 2019. 448 p. [in Ukrainian].

7. Transit potential of Ukraine: state and ways of improvement. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201182> [in Ukrainian].

8. Ukraine-EU Association Council: On October 1, Ukraine will be able to join international customs conventions. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rada-asotsiatsii-ukraina-ies-1-zhovtnia-ukraina-zmozhe-pryiednatysia-do-mizhnarodnykh-mytnykh-konventsii> [in Ukrainian].

9. Mode of joint transit. URL: https://mof.gov.ua/uk/common_transit_mode-473 [in Ukrainian].

10. Web interface of the technical support module for users of software products of the State Customs Service on joint transit. URL: <https://help.customs.gov.ua/> [in Ukrainian].

Andrii TODOSHCHUK

PhD in Economics, Associate Professor, Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9406-4846>

e-mail: a.todoschuk@gmail.com

Nataliia PETRYSHYN

PhD in Economics, Associate Professor, Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4642-1778>

e-mail: natalia.y.petryshyn@lpnu.ua

Anastasiia DROFIK

student, Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0739-6712>

e-mail: anastasiia.drofiak.me.2021@lpnu.ua

JOINING UKRAINE TO THE INTERNATIONAL TRANSIT SYSTEM: OPPORTUNITIES AND STRATEGIC PROSPECTS FOR BUSINESS

Introduction. In the context of globalization and the development of international trade, joining countries to international transit systems becomes a strategically important issue. Ukraine, which is located at the crossroads between Europe and Asia, has the potential to become a key transport hub. However, despite this potential, there are numerous issues and challenges that prevent the full realization of business opportunities. The study of this topic will reveal key aspects affecting the efficiency of international transit through Ukraine, identify opportunities for enterprises of various industries, and suggest ways to overcome existing obstacles.

The purpose of the paper is to identify the key aspects affecting the efficiency of international transit through Ukraine, to identify opportunities for enterprises of various industries, and to propose ways to overcome existing obstacles related to Ukraine's accession to the international transit system - NCTS.

Results. NCTS carries complex advantages for Ukraine. This system makes it possible to establish an exchange of information on all stages of customs clearance of goods using electronic messages in real time and to increase the effectiveness of the use of the risk analysis mechanism. If we consider the broader context of NCTS, its implementation in Ukraine brings a number of significant advantages for business. The most important thing is that there is an opportunity to start taking steps to bring Ukrainian customs legislation closer to EU customs legislation and to revive the activity of Ukraine's business environment.

Conclusion. The international application of NCTS becomes the main tool for the rapid passage of goods through customs, and with the accession to international customs conventions and the launch of relevant legislative changes, Ukraine will fulfill 81% of its obligations under the Association Agreement with the EU in the customs sphere. In general, the accession of Ukraine to the common transit system is considered as an important step towards future full membership in the EU.

Keywords: international trade, international transit, NCTS, electronic transit system, foreign economic activity